

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационния труд на Десислава Богданова БОШНАКОВА,
редовен докторант във Факултет по науки за образованието и
изкуството, в катедра „Предучилищна и медийна педагогика СУ “Св.
Климент Охридски” София **на тема:** тема: “ Медийна грамотност и
творчески подходи в педагогическото взаимодействие с 6-8-годишни
деца“

научен ръководител: проф. д-р Данаил Данов, дн

рецензент : проф. д-р Добринка Ст. Пейчева, дн

Рецензията е на базата на Заповед № № РД-38-596/ 01.10.2024 г. на Ректора на
СУ „Кл Охридски в съответствие със ЗРАСРБ и във връзка с решение на
заседание на първичното звено към катедра Предучилищна и медийна
педагогика от **24.09.2024**, протокол №12.

1. Данни за кандидата

Десислава Бошнакова е отчислена с право на защита от 01.07 2024г. с решение на ФС на ФНОИ от 12 юли 2024 Завършила е бакалавърска и магистърска степени в Софийски университет и е била редовна докторантка по медийна педагогика в катедрата от юли 2021 до юли 2024 г под ръководството на проф. дн Данаил Данов Има богат журналистически/редакторски, учителски и преводачески опит в известни медии и образователни институции. Още като студентка в бакалавърска и магистърска степен участва в различни научни форуми от рода на конференции, семинари, симпозиуми със съобщения и доклади, както се констатира и от публикационната и справка За целите на дисертационния и труд е записала специално създадената нова интердисциплинарна специализация по невропедагогика, с която да бъде улеснена в изучаването и интерпретирането на връзката между мозъка, психиката и ученето на децата Тази специализация действително подпомага дисертантката в нейното намерение в дисертационния труд да включи и

невропедагогически аспект и с това да допринесе за по-пълното изучаване и представяне на медийната грамотност както се констатира от биографската и справка на тази основа е и свързаността и с подготвителната програма на предстои и в тази връзка на GOOGLE Certified Trainer за максимално извличане на възможностите на съвременните технологии в изследваната посока Приложила е няколко сертификата за участие, за получени и приложени умения в консултативни срещи на високо правителствено ниво, включително и в области като околна среда Има непосредствен опит и като стажант за работа с деца, включително за работа с деца по сугестопедия и пр. От 1922 г. по темата на дисертацията има 5 научни публикации, някои от които в столицата, а други в различни университетски градове, а именно: 1. Бошнакова, Д. (2022): *Образование и изкуства: традиции и перспективи*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, с. 439-441. ; 2. Бошнакова, Д. (2024): *Мозък, психика, учене. Невропедагогически измерения на креативните методи на преподаване и необходимостта от тяхната нужда в образованието. Обучение по ментална аритметика – какво (не) знаем?*, сб. с доклади от XIII Международен есенен научно-образователен форум „Креативност на образователния процес в подкрепа на българския учител“, УИ „Св. Климент Охридски“ (под печат). 3. Бошнакова, Д. (2024): *Невропедагогиката като трансфер на знания в полза на положителното приспособяване на децата към образователния процес*, сб. „Знание, наука, иновации, технологии“, Велико Търново, ИК „Институт за знание, наука и иновации“. (2024) 4. Бошнакова, Д. (2024): *Медийната грамотност като образователен подход и житейска необходимост*, сб. „Знание, наука, иновации, технологии“, Велико Търново, ИК „Институт за знание, наука и иновации“. 5. Бошнакова, Д. (2024): *Креативен подход за развиване на умения за четене*, сб. „Знание, наука, иновации, технологии“, Велико Търново, ИК „Институт за знание, наука и иновации“. Публикациите са повече от изискуемите за защитата на дисертационния труд

Справката за изпълнение на наукометричните показатели съобразно минималните национални изисквания във връзка с процедура за

присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научно направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Предучилищна педагогика“ сочи, че Бошнакова отговаря напълно на законовите изисквания.

2 Обща характеристика на дисертационния труд

Трудът е посветена на един изключително актуален проблем, свързан със състоянието и перспективите за децата в дигиталната ера

В рамките на един относително неравномерно структуриран текст, съдържащ девет глави, са експлицирани основните дисертационни инградиенти на един изследователски проблем в рамките на 276 страници, който притежава характеристиките на завършен академичен научен продукт, отговаряйки пространно на поставената си цели , а именно „Да се направи анализ на възможностите на творческите методи за развитието на децата и учениците и на уменията, които подпомагат тяхното любопитство и учене, а с това и цялостното им личностно развитие.

Целта на дисертационния труд е реалистична и релевантна на темата на дисертацията.

За обект на изследването дисертантката е избрала креативните методи на обучение при деца 6-8-годишна възраст които биха способствали за развитието на медийна грамотност, отговаряйки по този начин на на изведената цел

В основата на предмета на дисертацията е поставено развитието на креативност като същностен елемент на медийната грамотност по отношение на обучението по ментална аритметика и четене с разбиране

Задачите, описани на стр. 53 в дисертационния текст са изключително амбициозни и изпълнени Имат се предвид: да се открият елементите на подхода „ментална аритметика“, които стимулират въображението, наблюдателността, концентрацията, паметта; да се открият елементите на обучението по четене с разбиране, които стимулират критическия анализ, подобрената концентрация и комуникация, любовта и интереса към четенето;

Да се потърсят и открият начини, стимулиращи елементите на двата подхода в процеса на възпитание, т.е. насоки към родителите в помощ на по-ефективното отглеждане на децата в семействата; да се открият начини, стимулиращи елементите на двата подхода по отношение на педагогическото взаимодействие при деца в предучилищна възраст; Да се идентифицират нагласите сред обучители, педагози, родители спрямо прилагането на обучение по ментална аритметика и четене с разбиране.. Да се идентифицират трудностите, които срещат децата при реализирането на обучение по ментална аритметика и четене с разбиране; Да се уточни как точно се преодоляват трудностите, които децата срещат, произлизащи от обучението менталната аритметика и четене с разбиране; Да се предложат конкретни начини за преодоляване на трудностите; Да се провери къде и в каква степен прилагането на обучение по ментална аритметика в сътрудничеството си с дигитално-медийната грамотност, помага за развитието на креативността, уменията за комуникация, концентрация на внимание, памет; Да се идентифицират нагласите сред обучители и родители спрямо прилагането на обучение по четене с разбиране; Да се провери до каква степен прилагането на обучението по четене с разбиране помага за развитието на бързина, концентрация, внимание, по-ясна дикция и любов към четенето.

Всъщност в контекста на задачите е посочена основна хипотеза, която предполага , че използването на творческите подходи на обучение – ментална аритметика и четене с разбиране – в педагогическото взаимодействие с деца и ученици, влияе положително върху емоционалното и социалното развитие на подрастващите, подпомага ефективното развитие на когнитивните функции и процеси на детския мозък, речта, комуникацията, възприемчивостта, наблюдателността, творческото и критическото мислене, с което се подпомага формирането на медийна грамотност“.

Акцентът ми върху неравномерността на отделните глави не поставя под съмнение постигнатото в дисертационния труд.

Оценката ми за използваните изследователски методи е изключително висока, и изключително трудно постижима за сам изследовател, тъй като се отнася до: „Наблюдение, провеждано 3 дни седмично в продължение на 6 месеца (месец октомври, ноември и декември 2021 г., месец април, май, юни 2022 г.) на групи с деца, обучаващи се по метода на менталното смятане и четенето с разбиране. Наблюденията са включвали разговори и дискусии с преподавателите на децата, без да е търсена обратна връзка от родителите – нещо, което се случва на по-късен етап от проучването. 2. Наблюдение, провеждано за период от 6 месеца с едномесечен интервал между тримесечията, заради смяната на учебните срокове и организирането на новите учебни програми. Наблюденията са проведени в две държавни български училища – НУ „Христо Ботев“ гр. Плевен и НУ „Отец Патриарх Евтимий“ – гр. Плевен в периода октомври 2023 г. – април 2023 г. Наблюденията включват разговори и дискусии с преподавателите на учениците относно методиката на преподаване, както и учебното съдържание без да е търсена (в онзи момент) обратна връзка от децата или техните родители; 3. Наблюдение, провеждано за период от 4 месеца в държавно училище в град Плевен, където е сформирана подготвителна група с 5-7-годишни деца – ИОУ „Д-р Петър Берон“ – гр. Плевен, в периода ноември 2023 г. – февруари 2024 г.

4. Наблюдение, провеждано за период от 2 години в учебни центрове по ментална аритметика и четене с разбиране.

5. Интервю с преподаватели от НУ „Христо Ботев“ гр. Плевен и НУ „Отец Патриарх Евтимий“ – гр. Плевен.

6. Пряка анкета с обучители и на родители на деца, обучаващи се в центрове по ментална аритметика в град Плевен, град София, гр. Гоце Делчев, гр. Перник, гр. Пловдив, гр. Варна, гр. Ямбол, гр. Велико Търново и гр. Габрово; и на такива, свързани с четенето с разбиране в градовете – Плевен, Перник, София, Гоце Делчев и Варна.

7. Експертна оценка с академични преподаватели по въпроси, свързани с качеството и ефективността на учебния процес.

8. Критичен анализ на механизмите, заложен в теорията „*Jobs to be done*“, популяризирана от професор Клейтън Кристенсен, позволяваща изводи и обобщения на отговори на въпроси от типа: „Защо обучителните центрове, в които се предлага обучение по ментална аритметика и четене с разбиране са успешни?“; „На какво се дължат, според родителите, успехите на техните деца?“; „Какво очакват родителите от извънкласните (платени) обучения?“; Какви са плюсовете и минусите на обучението по ментална аритметика и четене с разбиране?“

9 Срещи, разговори и консултации с педагогически и други специалисти от областта на образованието и обучението на деца, родители и педагози и др. Получена е обратна връзка от общо **220** човека, чиито деца се обучават/са се обучавали в центрове по ментална аритметика и на **40** човека, чиито деца се обучават/са се обучавали по метода на четенето с разбиране. Наблюдавани са два втори класа в две различни начални училища в гр. Плевен, както и на деца от подготвителна група в трето, различно от първите две училища с общ **70** деца, обучаващи се в държавното училище. Наблюдаваните деца, обучаващи се в частни центрове по ментална аритметика, са били **50**, а по четене с разбиране - **20**. Общият им брой е **70**

Участие в проучването са взели **186** педагози от начален етап и **203** педагози от всички етапи на образованието. Резултатите на общо 260 родителя, 140 деца и близо 200 педагози са обобщени и приложени в дисертацията.

Оценката ми за използваните методи е изключително висока. Позволява същностно и дълбинно навлизане в проблемите на медийната грамотност и използването на творческите подходи.

3. Съдържателна характеристика на дисертационния труд

В дисертацията резонно се изхожда, че най-важните и най-отговорни хора за развитието на едно дете са родителите. Медийната грамотност се определя като една от грамотностите, която позволява на човек да използва медиите и дигиталните технологии като инструмент за интерпретиране и критично мислене, за справяне в дигитална среда. Чрез медийната грамотност децата и

учениците получават умения които да им служат за ориентиране не само в училище и в медиите, но и в реалната среда, в която вече се позиционирани и дигиталните инструменти, умения за предпазване от манипулации и посегателства във виртуалното.

Но успехът на децата зависи не само от семейната среда и медиите, но и, а може би и особено, от педагогическото присъствие, от педагогическите преценка и подходи на обучение.

Особено важни аспекти от съдържателна гледна точка в отделните глави на дисертационния труд на Десислава Бошнакова са използването и въвеждането на „менталната аритметика“, на нейната същност ползи и ефективност, свързани с личностното развитие.

С модела за ефективно усвояване на умения за четене с разбиране, дисертантката

подкрепя необходимостта от включване на дигиталните устройства в обучението като компонент от развитието на медийната грамотност.

Бошнакова разработва и

свой модел за развитие на когнитивни умения при децата , свързани с мислене, памет и концентрация на вниманието от ранна детска възраст. Важен аспект от постиженията на Бошнакова е опитът и да демонстрира връзка между физиологичните аспекти на мозъка и успешното организиране и провеждане на учебния процес.

Установявайки връзката между когнитивните умения и медийната грамотност Бошнакова прави опит да свърже степента на медийната грамотност на учителите с

модернизирането т на педагогическите подходи и креативността.

Необходимостта от използване на творчески подходи в педагогическото взаимодействие и представените аргументи в лицето на представените добри практики за съвременен учебен процес и осигуряват възможност да предложи конкретни решения и модел за

налични личностни характеристики, нагласи и професионални умения на съвременните педагози Представеният опит за модел за полагане на грижи, отглеждане и възпитаване на децата от след родилния период до постъпването му в детска ясла също е едно от успешните достижения на дисертантката.

4.Приноси. Съгласна съм с всички изредени приноси в самооценката на дисертантката и давам висока оценка на постигнатото

5. Бележки – нямам. Въпроси също нямам

Позволявам си да споделя за тези, които четат само автореферата (имайки предвид, че само той се публикува в интернет), че дисертационният труд е далеч по-конкретен и аргументиран, и заслужава особено много да бъде прочетен.

Реализиран е като един високо академичен, концептуално и наситен текст, който трябва да бъде публикуван.

В заключение си позволявам да кажа, имайки предвид всичко положително, което изразих, че ще гласувам с „Да“ за придобиването на образователната и научна степен “Доктор” по професионално направление 1.2 Педагогика (Медийна педагогика) на Десислава Богданова Бошнакова.

рецензент: проф. д-р Добринка Станчева Пейчева, дсн,
Югозападен университет „Неофит Рилски“

08.11.2024

София